

Literaturaj perloj, 9-a parto
Ŝtato kontraŭ ŝtato de Edmond Privat
Claude Gacond, 251-a radioprelego, 1968.07.31 & 08.03

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Ni daŭrigas nian legadon de tekstoj, kiujn ĉiu mezkulturita esperantisto devus koni. Ni pensas, ke tiujn literaturajn dokumentojn oni devus studi en esperanto-kursoj por progresantoj. Pri nia elekto oni povas diskuti. Pro tio ni atendas viajn rimarkojn kaj eĉ proponojn pri tekstoj, kiujn ni ne citis.

A.- De Edmond Privat ni legas el ĉapitro titolita *Ŝtato kontraŭ ŝtato* ĉerpita el la verko *Interpopola konduto*.

Cl.- « [...] La ŝtatistoj, diplomatoj kaj ĵurnalistoj agas kiel servistoj kaj advokatoj de la nacia intereso. [...] »

A.- Patrujo estas por ili la plej supera plafono : ne ekzistas alia devo super tiu.

Cl.- Dum milito, la homo kiu devas enpuŝi bajoneton en la bruston de samkatastrofano, ricevas malgraŭ sia patriotismo tre ĉagrenan impreson, ĝis kiam tia brutaleco jam fariĝis kutima ĉe li. Certe li preferas pafi je longa distanco kaj ne vidi proksime la rezultojn sur homa karno. Nur per pingloj sur geografia plano la staboj mezuras efikojn de l' pafo. Pro tio ili ŝajnas tiel cinikaj al la soldatoj mem.

A.- Oficisto aŭ ĵurnalisto staras eĉ pli malproksime de la rezultatoj de sia porlanda agado. Preskaŭ nula estas la ribelemo de la individua moralo je tia distanco.

Cl.- La fremdaj popoloj ja ne vidiĝas kiel aroj da homoj, kies sorto simpatie gravas. Ili figuras en kalkuloj kvazaŭ ŝakpecoj en ludo aŭ kvazaŭ rifoj en marvojaĝo.

A.- Kiel iloj aŭ bariloj de la nacia politiko, ili estas taksataj laŭ tio, ĉu ili ĝin helpas aŭ malhelpas.

Cl.- Kiel **subpremataj** estas rekonataj nur la popoloj sub la regado de kontraŭulo. Kiujn turmentas la patrujo mem aŭ ties aliancanoj, tiuj ne havas eĉ rajton al ekzisto aŭ al justeco.

A.- Eĉ al aliancanoj la simpatio daŭras nur tiom longe, kiom alia kunhelpo estas bezonata. Aŭskultu la paroladojn oficialajn. Sub la flataj vortoj apenaŭ kaŝiĝas en iuj la malŝato kaj, en aliaj, la humiliĝo senti sin grasigataj kiel aldona kanonviando.

Cl.- Kiel la milito samtempe uzas la heroecon de l' bravulo kaj la brutalecon de l' krimulo, tiel same ĉion kune utiligas la nacia batalo dum pactempo. La sindono de l' oficisto lojala al sia regno, la takto de l' diplomato, la fido de l' patrujamanto, la fervoro de l' verkisto, ĉio ĉi kunverbiĝas al ĝia servo kune kun la ruzeco, la sinpuŝo, la vanteco, la malklereco, la fiereco kaj la malamo de la plej difektitaj homoj, kies difektoj mem servas la nacian celon kune kun la noblaj ecoj de l' aliaj.

A.- La naciaj dioj similas tiujn antikvajn idolojn, kies adorado postulis samtempe sanktulojn, asketojn, oferantojn kaj templajn malĉastulinojn.

Cl.- Super la nacia politiko ekzistas do nenia moralo kapabla instigi eĉ la plej etan reziston. Por ĉiu, la sankta plafono de l' patrujo ludas la rolon de plej supera ĉielo. Nu, tiuj malsamaj ĉieloj kondukas kiel nuboj. Ilin al tondro puŝas la vento kaj ekfalas la hajlo sur ĉiujn popolojn.

A.- Por ke la blinda nacia fervoro trovu haltigan bremson sur la vojo al katastrofo, necesus la interŝtata moralo, baranta la sinpuŝajn kaj brutalajn kutimojn per aliaj pli mildaj kaj pli saĝaj moroj, kiaj ekzistas ja inter la anoj de iu ajn aro. Unuvorte, necesus kuna tegmento super la naciaj plafonoj.

Literaturaj perloj, 9-a parto
Ŝtato kontraŭ ŝtato de Edmond Privat
Claude Gacond, 251-a radioprelego, 1968.07.31 & 08.03

Cl.- Ĉar kreis al si ĉiu popolo sian **animon**, necesus altigi ĝin al la sento pri supera kuneco. Alie ĝi estas animo ne kompleta kaj netaŭga por vivo en socio.

A.- Nek ideo nova, nek organizo nova sufiĉas por starigi realan moralecon. Necesas krome la kutimo kaj emocioj. Fakte, la rilatoj inter la ŝtatoj estas ankoraŭ multe malpli progresintaj ol la rilatoj inter la homoj. Sekve, ankoraŭ tre primitivaj estas la moroj kaj sentoj pri tiuj aferoj.

Cl.- La rajto de eksterlandaj personoj staras multe pli progresse ol la internacia juro pri ŝtatoj, kaj la diplomata ĝentileco inter ambasadoraj sinjoroj multe pli alte ol la bonvolo inter iliaj nacioj.

A.- Ĝis nun la naciaj aroj kutimis inter si konduki kiel inter si kondutas uloj sen ia ajn moraleco. Eĉ, la sento de l' amasoj malfruas rilate al la faktoj, ĉar aperis jam kelkaj ekkutimoj etikaj inter ŝtatoj, sed ili ankoraŭ ne postlasis sian stampon en la popolaj emocioj.

Cl.- La moraleco de l'individuoj faciligas, krom la kutimo, ankaŭ la kritiko pri si mem kaj la sento pri solidareco aŭ samsorta kuneco. Ĉu estas videblaj iaj ĝermoj de tio en la vivo de la homaj aroj inter si ? Ĉu ekzistas ie fortoj moviĝantaj en tiu direkto ? »

A.- Tiun lucidan analizon pri la rilatoj inter la ŝtatoj vi povas relegi en la verko de Edmond Privat *Interpopola konduto*. Ni kvarfoje ĉerpis el tiu libro eldonita antaŭ 30 jaroj pro ĝia konservita aktualeco.

Cl.- Edmond Privat vidis en la esperantismo unu el la ĝermoj de supernacia solidareco. Aŭdu lin :

A.- « La sopiro al tolerema kaj federacia mondo ja bezonis esprimilon. Troviĝis Esperanto kaj utiliĝis kiel kanalo. Al la lingvo mem tiu fluo donis forton kaj vivon. La filozofia etiko de Zamenhof revenis en formo de popola sento. Liajn malnovajn broŝurojn pri **homaranismo** jam neniu legas. Nur la lingviston oni konas. Tamen ĝusta sin montris lia kalkulo. Lingvo disvastigas atmosferon. Samtempe ĝi logas al si ĉian sopiron komunan. »

Cl.- Edmond Privat provas doni difinon pri esperantismo. Aŭdu :

A.- « Esperantismo naskiĝis el simpatio kaj scivolemo pri la nacia vivo de la ceteraj popoloj, speciale la malgrandaj. Ĝi entenas la plezuron ilin koni kaj ilin trovi amindaj, ankaŭ la ĝojon konigi al ili la valorojn de la propra patrujo kaj plie ĝui siavice la fakton, ke tio plaĉas al ili. El tio sekvas amikeco gajema kaj ia sento pri unueco kultura. Britoj, francoj, germanoj, ĉinoj, danoj aŭ poloj estas fine nur homoj, ĉiuj kun similaj zorgoj. Kune oni ŝatus vivi pace. Kian kutimon disvastigas Esperanto, tio estas fidema egaleco kaj reciproka respekto : ĉiuj nacioj kun egala rajto, neniu trudanta sian lingvon al la ceteraj, sed ĉiu konservanta ĝin interne de siaj landlimoj. »

Cl.- Jen la esperantismo, kiun kulturis Edmond Privat. Ĝi radiis toleremon kaj supernaciismon. Meditado de la libro *Interpopola konduto* komprenigas, kiom tiu esperantismo estas atendata en mondo, kie la naciismoj interbataladas.

Cl.- Vi aŭdis prelegon el Svislando. Parolis Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

-oOo-